

FEUDÁLNÍ ROZDROBENÍ SEVEROVÝCHODNÍ RUSI A ZESÍLENÍ MOSKEVSKÉHO KNÍŽECTVÍ

1. PRVNÍ ZPRÁVA O MOSKVĚ

Podle Ipatjevského letopisu. Chrestomatija po istorii SSSR I, Moskva 1951, str. 196.

Roku 6655¹. Jurij² vytáhl do boje proti novgorodské zemi a doraziv na místo, dobyl Nového Torgu³ a celé Msty; a vyslal Jurij k Svjatoslavovi⁴ [posla] a nařídil mu, aby vytáhl do boje proti smolenské zemi; Svjatoslav vytáhl a porobil Goljady⁵ na horní Protvč, a Svjatoslavova družina tak získala zajatce. I poslal mu Jurij vzkaz:

„Přijed' ke mně, bratře, do Moskvy.“ Svjatoslav se k němu vydal se svým synem Olegem a nevelikou družinou a vzal s sebou Vladimíra Svjatoslaviče⁶ a Oleg pak jel k Jurijovi napřed a daroval mu pardála. A za ním přijel jeho otec Svjatoslav a když se v pátek, v den Chvály svaté Bohorodičky, setkali, vroucně se políbili a radovali se. Na druhý den přikázal Jurij vystrojit velkou hostinu, prokázal jim velkou poctu a na důkaz lásky dal Svjatoslavovi mnoho darů a obdaroval i jeho syna Olega i Vladimíra Svjatoslaviče i Svjatoslavovy muže, a tak ho propustil.

2. POVSTÁNÍ V TVERU PROTI TATARŮM ROKU 1327

Vyprávění o povstání je otištěno v Tverském letopisu. — Chrestomatija po istorii SSSR I, Moskva 1951, str. 202–203.

15. dne měsíce září roku 6834⁷ zabili v Hordě velikého knížete Dmitrije Michajloviče Tverského a knížete Alexandra Novosilského, v jednom dni, na jednom [místě], na řece zvané Kondrakli.

Téhož roku byl v Moskvě založen kostel Nanebevstoupení Panny Marie. Téhož roku obdržel kníže Alexandr Michalkovič veliké knížec-

¹ Roku 1147.

² Jurij — tj. kníže Jurij Dolgorukij.

³ Nový Torg — tj. Toržok.

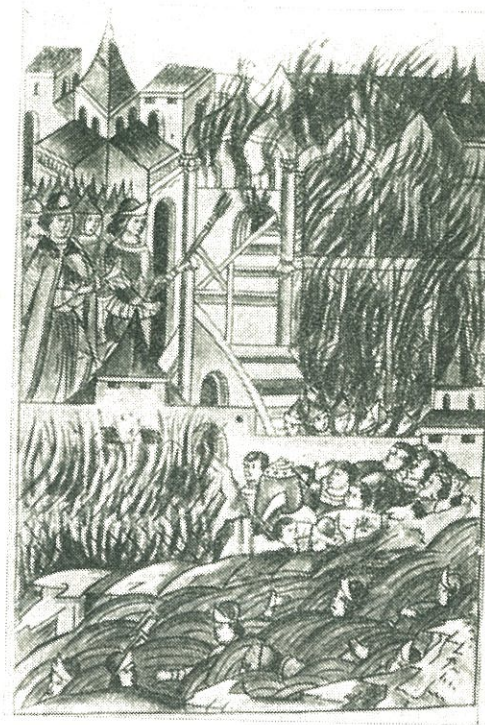
⁴ Svjatoslav — černigovský kníže Svjatoslav Olgovič (srv. str. 92, pozn. 5).

⁵ Litevský kmen.

⁶ Vladimír Svjatoslavič — kníže rjazaňský.

⁷ Roku 1325.

tví, přišel z Hordy a zasedl na velikém knížectví. Poté, za několik dní, pro zmnožení našich hříchů, dovolil Bůh ďáblu zasít do srdcí bezbožných Tatarů zlé myšlenky, aby našeptávali hříšnému chánovi: „Jestliže nezhubíš knížete Alexandra a všechna ruská knížata, pak nad nimi nebudeš mít moc.“ Hříšný, prokletý původce všeho [zla] Ševkal, hubitel křesťanů, otevřev svá proradná ústa, začal hovořit, jak mu našeptával ďábel: „Můj pane, veliký cháne, jestliže mi přikážeš, půjdu na Rus, vyhubím křesťanstvo a knížata pobiji a kněžny i děti přivedu k tobě.“ Chán mu nařídil, aby tak učinil. Hříšný Ševkal, hubitel křesťanů, vytáhl na Rus s mnoha Tatarsy, přišel do Tveru, vypudil velikého knížete z jeho dvora a sám se s nesmírnou pýchou usadil ve dvoře velikého knížete; a nastalo veliké pronásledování křesťanů, násilnosti, drancování, bití a tupení. Lid pýchou pohanů neustále urážený si mnohokrát stěžoval velikému knížeti, aby ho ochránil; on však, i když viděl pobouření svých lidí, nemohl je ochránit a přikázal jim, aby to snášeli; Tveřané však to nechtěli snášet a čekali na vhodný okamžik. A stalo se 15. dne měsíce srpna v poledne, kdy končí trh, že jakýsi diákon, Tveřan, přezdívkou Ďudko, vedl mladou a tlustou kobylu k Volze, aby ji napojil. Když ho Tataři uviděli, sebrali mu ji. Diákon se rozlítostnil a začal hrozně křičet: „Tveřští mužové, neďte mě!“ A došlo mezi nimi k bitce; Tataři spoléhající se na svou neomezenou moc, začali řež; mužové se ihned sbíhali, lidé zmateně pobíhali, udeřili do zvonů, shlukovali se a celé město bylo vzhůru nohama a všechen lid se v tu chvíli shromáždil, nastal mezi ním rozruch a Tveřané začali s křikem hubit Tatarsy, kde kterého zastihli, dokud nezabili i samého Ševkala a všechny jednoho po druhém. Nezůstali ani

16. Povstání v Tveru proti tatarskému poslu Ševkalovi r. 1327 (miniatura ze XVI. stol.).

poslové, jen pastýři koní, kteří pásli koně na poli, a ti si chytli nejlepší hřebce a úprkem jeli do Moskvy a odtud do Hordy, a tam podali zprávu o Ševkalově smrti.

3. LISTINA METROPOLITY KIPRIANA KONSTANTINOVSKÉMU KLÁŠTERU

Tato listina je uveřejněna ve sbírce Akty Archeografičeskoy expedicii, sv. I, č. 11. Chrestomatija po istorii SSSR I, Moskva 1951, str. 224.

Já, Kiprian, metropolita vši Rusi, dal jsem tuto listinu svému klášteru svatého Konstantina a igumenu. Stěžovali si mně rolníci kláštera na igumena Jefrema, takto hovořice: „Přikazuje nám, pane, práci ne podle starého zvyku, což, pane, při bývalých igumenech nebývalo, vybírá, pane, od nás poplatky, čehož druzí igumeni nečinili.“ A igumen pravil metropolitovi: „Já, pane, jednám podle starého zvyku, jak bylo při bývalých igumenech; a zde, v Moskvě, pane, žije igumen Carko, který byl igumenem u svatého Konstantina přede mnou; jeho, pane, se dotáž.“

Metropolita poslal k igumenu Carkovi Akinfija, neboť Carko nebyl tehdy zdravý, a nařídil mu, aby se dotázal, jaké dřívě vybírali v [klášteře] svatého Konstantina poplatky a jaké práce poddaní kláštera vykonávali.

Igumen Carko takto odpověděl Akinfijovi: „V době, kdy jsem já byl igumenem, to bylo v klášteře svatého Konstantina tak: potažníci z klášterních vesnic byli povinni budovat kostel, oplotit klášter a statek, stavět domy, všechna klášterní pole společně orat, osívat, žít, svázet, seno síci po děsjatinách¹ a svézt do dvora, stavět plůtky k jarnímu a zimnímu rybolovu, zahrady vyplet; účastnit se výlovu ryb nevodem, stavět hráze rybníků, chodit na podzim na bobry a zatarasovat prameny... O velikonocích a na svatého Petra a Pavla přicházejí k igumenu s tím, co mají; a rolníci z vesnic, kteří nevlastní koně, byli povinni před svátkem semlít žito, péci chléb, mlít slad, vařit pivo, vymlátit žito na setí; a igumen jim dá do vesnic len a oni předou a dělají sítě a provazy na nevody. A všichni lidé z vesnic dávají k svátku jalovici (avšak jednou, pane, mě poníženež prosili, mohou-li proti obyčejí dát tři berany, a já je přijal místo jalovice, poněvadž jsem ji nepotřeboval, ale podle starého zvyku je vždy jalovice k svátku). Přijedli igumen do kterékoliv vesnice na pouť, jsou povinni dát potřebný oves igumenovým koním.“ Akinfij všechno, co řekl igumen Carko, vyprávěl metropolitovi. Potom se igumen Carko uzdravil, a když přišel

¹ Děsjatina — stará ruská plošná míra rovnající se 1,092 ha.

k samému metropolitovi, opakoval mu všechno to, co vzkázal metropolitovi Akinfijovým prostřednictvím. Já, Kiprian, metropolita vši Rusi, jsem se pak ve Vladimíru vyptal svých bojarů, Michajla Birejeva, Jurije Protopopina, svého kuchaře Ivana na to, jak to bylo v klášteře odedávna, i na jalovici, která se dávala k svátku, a oni mi to potvrdili, i o rybnících, i o pramenech, i o lovu bobrů. A Kiprian, metropolita vši Rusi, takto pravil igumenu a poddaným kláštera: „Všichni se řiďte mou listinou: igumen spravuj rolníky a rolníci budtež poslušni igumena a konejte práci pro klášter; a ať se stane kdokoli igumenem po nynějším, i ten nechť se řídí touto mou listinou.“ Nařídil jsem igumenu i lidem, aby uschovali tuto listinu v kostele; nechť žádný igumen tuto listinu z kláštera nevynáší, a jestliže ji vynesel, ať se mu nedostane milosti Boží a mého požehnání. Listina dána v Moskvě v roce 6900¹ v měsíci říjnu jedenadvacátého dne.

4. RUY GONZALES DE CLAVIJO: SAMARKAND ZA TÍMÚRA

Roku 1403 Ruy Gonzales de Clavijo byl poslán kastilským králem Jindřichem III. k Tímúrovi jako vyslanec. Clavijo popsal svou cestu ve svém deníku, který byl poprvé uveřejněn v Seville r. 1582. Španělský text deníku je otištěn v knize Sbornik Otdělenija ruskogo jazyka i slovesnosti Akademii nauk, sv. XXVIII, SPb 1881. — Chrestomatija po istorii SSSR I, Moskva 1951, str. 255.

Popis Samarkandu

Město Samarkand se rozkládá na rovině a je obeháno hliněným valem a hlubokými příkopy; je trochu větší než město Sevilla (tj. ta část města, jež je uvnitř valu), ale mimo město bylo postaveno mnoho domů přiléhajících k němu jako předměstí z různých stran. Celé město je obklopeno zahradami a vinohrady, které se táhnou na některých místech půldruhé leguy² a na jiných dvě a uprostřed nich se rozkládá celé město; mezi těmito zahradami jsou hustě obydlené ulice a náměstí, kde žije mnoho lidí a kde se prodává chléb, maso a mnoho jiných věcí, takže to, co bylo vybudováno vně valu, je mnohem větší než vnitřní město. V těchto zahradách, ležících mimo město, je mnoho velkých a významných domů i sám chán má tam paláce a hlavní sýpky. Kromě toho mnoho urozených měšťanů má v těchto zahradách domy a statky darované vládcem. Těchto zahrad a vinohradů je tak mnoho, že přijíždí-li člověk k městu, jako by viděl les vysokých stromů a uprostřed něho samo město. Městem a zahradami vede mnoho vodo-

¹ Rok 1391.

² Legua — španělská délková míra, asi 4 km.